
بررسی سیاست دولت امارات متحده عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی

منوچهر پایور*

دیباچه

در سال‌های اخیر تعداد کشورهای در حال توسعه‌ای که در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی فعالیت بیشتری دارند افزایش یافته است و امارات متحده عربی هم جزء این دسته از کشورها است. دولت امارات متحده عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی فعالیت خود را افزایش داده است تا بدین وسیله بتواند درصد رشد اقتصادی کشور را بالا ببرد اما آیا سیاست‌های دولت مذکور در زمینه یادشده مفید و مؤثر بوده و یا اینکه مضر و بی‌تأثیر بوده است؟ فرضیه ما این است که دولت امارات متحده عربی

---

* دکتر منوچهر پایور، استادیار علوم سیاسی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد ایلام است.

(payvar@yahoo.com)

پذیرش: ۱۳۸۷/۱۰/۱

تاریخ دریافت: ۱۳۸۷/۸/۱۲

فصلنامه مطالعات بین‌المللی (ISJ)، سال ششم، شماره ۲، پاییز ۱۳۸۸، صص ۱۴۷-۱۳۱.

گام‌های مثبت و خوبی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی برداشته است اما هنوز نتوانسته است در سطح بسیار جالب توجه و عالی نظر سرمایه‌داران خارجی را جلب نماید و بدین‌سان باید تلاش بیشتری در آینده به خرج دهد و از راهکارهای تازه‌ای استفاده نماید که به مراتب میزان سرمایه‌گذاری خارجی در آن کشور را افزایش می‌دهد.

اما برای آزمون فرضیه پیشنهادی، ما از چهارچوب نظری خاصی استفاده خواهیم کرد که براساس آن سیاست‌های دولت باید مشوق سرمایه‌گذاری خارجی باشد زیرا از این طریق میزان کل سرمایه‌گذاری افزایش می‌یابد و این قضیه هم خود به شدت گرفتن درصد رشد اقتصادی کمک کرده و باعث رونق اقتصادی کشور می‌شود. البته در مورد موضوعی که ما قصد داریم در این مقاله آن را بررسی نماییم نظریه‌های مختلف و متفاوتی مطرح می‌باشد. طبق یکی از نظریه‌های موجود، سیاست‌های دولت در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی نه تنها باید به افزایش سوددهی سرمایه در کشور منجر شود بلکه باید به صورت جامعی به وضعیت اقتصادی کشور بهبود ببخشد. از دیدگاه دیگری سیاست‌های دولت در زمینه سرمایه‌گذاری خارجی باید در وهله اول به تأمین منافع اقتصادی اقشار کم درآمد و ضعیف کمک کند نه اینکه به تأمین منافع اقتصادی قشر متمول و سرمایه‌دار جامعه کمک کند. از دیدگاه سوم و دیدگاهی که ما از آن در این مقاله استفاده می‌کنیم سیاست‌های دولت باید طوری تنظیم و اجرا شود که باعث افزایش درصد سرمایه‌گذاری خارجی و به دنبال آن رشد اقتصادی گردد و بدین ترتیب میزان درآمد مردم رفته رفته افزایش می‌یابد. به نظر ما هنگامی که سیاست‌های دولت به رشد درصد سرمایه‌گذاری خارجی در کشور کمک می‌کند منافع اقتصادی آحاد مردم تأمین می‌شود و اگرچه ممکن است بعضی از مردم به اندازه دیگران در کوتاه‌مدت درآمد کافی نداشته باشند اما به تدریج این مشکل رفع می‌شود و تمامی مردم می‌توانند به موقعیت خود بهبود ببخشند. دولت می‌تواند به‌عنوان مثال از سرمایه‌گذاران خارجی کم‌مالیات بگیرد که در این صورت سرمایه‌داران خارجی تمایل بیشتری به افزایش

فعالیت خود در کشور پیدا کرده و درصد سرمایه‌گذاری خارجی در کشور افزایش می‌یابد.^(۱)

برای بررسی موضوع این کار تحقیقاتی ما ابتدا به صورت کلی موقعیت کشور امارات متحده عربی را بررسی می‌کنیم، سپس وضعیت اقتصادی این کشور و ویژگی‌های خاص آن را بررسی می‌کنیم. در بخش بعدی سیاست‌های بخصوصی که دولت امارات متحده عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی اجرا کرده است را بررسی می‌نماییم و سپس در بخش آخر پیامدهای ناشی از اجرای سیاست‌های دولت امارات متحده عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی را بررسی می‌نماییم.

موقعیت فعلی امارات متحده عربی

به لحاظ اقتصادی موقعیت امارات متحده عربی در سال‌های اخیر بهبود یافته است. امارات متحده عربی ۱۰ درصد از ذخایر نفتی و ۵ درصد از ذخایر گاز جهان را داراست و استفاده از منابع یادشده به افزایش رونق اقتصادی در این کشور کمک به‌سزایی نموده است. در سال ۲۰۰۵ تولید ناخالص داخلی سرانه امارات متحده عربی بالغ بر ۲۷/۷۰۰ دلار و در سال ۲۰۰۷ رشد تولید ناخالص داخلی هم ۵/۸ درصد بود. تولیدات کارخانه‌ای، خدمات، ساختمان‌سازی، حمل و نقل، توریسم و مخابرات راه دور، جزئی از بخش‌های اقتصادی غیرنفتی امارات هستند که به تازگی رشد قابل ملاحظه‌ای داشته‌اند. شایان توجه اینکه امارات متحده عربی قطعاً به این موضوع توجه دارد که جهت رونق بخشیدن به وضعیت اقتصادی کشور باید سرمایه‌گذاری خارجی افزایش یابد. در یکی از منابع در این خصوص چنین آمده است:

«چند عامل سرمایه‌گذاران خارجی را تشویق به سرمایه‌گذاری در امارات می‌کند. امارات متحده عربی محل مناسب از لحاظ مالیات دادن محسوب می‌شود و بر این اساس مالیات مشخصی وجود ندارد و از شرکت‌ها هم مالیات گرفته نمی‌شود (البته بانک‌های خارجی و شرکت‌های نفتی باید مالیات پردازند). عوارض گمرکی واردات

در سطح پایینی است و تجارت سهمیه‌بندی نشده است. همچنین قوانین دست و پاگیر اداری کاهش یافته و مراحل اداری پیچیده‌ای هم نیست و در همین حال مراکز تجاری جهت خرید بدون وقفه و کمک‌های خدماتی برای شرکت‌هایی که به تازگی وارد بازار شده‌اند دایر گردیده است. علاوه بر این جهت افزایش درصد سرمایه‌گذاری خارجی قوانین و ضوابط تجاری هم تغییر پیدا کرده‌اند.^(۲)

مناطق آزاد فرصت‌های بزرگی برای سرمایه‌گذاری برای سرمایه‌داران خارجی ایجاد کرده‌اند. در امارات متحده عربی ۱۶ منطقه آزاد وجود دارد که در آنها ۵۰۰۰ شرکت بالغ بر ۴ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری کرده‌اند. در این مناطق سرمایه‌داران صاحبان بی‌چون و چرای سرمایه‌های خود هستند و آنها می‌توانند به طور کامل سرمایه و سودی که به دست می‌آورند را به خارج انتقال دهند و به آنها به‌طور کامل هم معافیت‌های مالیاتی صادرات و واردات تعلق می‌گیرد. خدمات دیگری هم که عرضه می‌شود شامل دسترسی به انرژی با نرخ پایین یارانه‌ای، حق اجاره ساختمان، اجازه استخدام کارمند، حق سکونت و دایر نمودن رستوران و امکانات امنیتی می‌شود.

تحلیل‌گران در بررسی‌هایی که از وضعیت سیاسی و اقتصادی امارات متحده عربی انجام داده‌اند به این نکته هم اشاره نموده‌اند که دومی اکنون در منطقه یک قطب اقتصادی است. سرمایه‌داران بزرگی در دومی فعالیت اقتصادی دارند و بازرگانان ایرانی هم از آنجا که ابزارهای لازم برای توسعه بازرگانی و جلب سرمایه‌گذاری خارجی نیز در دومی فراهم شده است در این امیرنشین فعالیت روافزونی داشته‌اند. در دومی بیمه، بانک، بندر، سیستم حمل و نقل کالا، قوانین سهل و آسان و هرآنچه که برای سرمایه‌گذاری لازم است فراهم شده است. سرمایه‌گذاری شرکت‌های بزرگ اقتصادی با جذب مهاجران و تأمین نیروی انسانی در دومی قوام یافته است. مدیریت اقتصادی دستگاه حاکمه در امارات متحده عربی نقش بسزایی در تحول مثبتی که در سال‌های اخیر در زمینه اقتصادی در این کشور رخ داده است ایفا نموده اما در عین حال فعالیت‌های قدرت‌های بزرگ هم تأثیر قابل توجهی بر روند اقتصادی موجود در کشور

برجای گذاشته است. قدرت‌های فرامنطقه‌ای به بازار امنی در کنار بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان نیاز داشته‌اند و از این رو در امارات متحده عربی روز به روز فعالیت بیشتری داشته‌اند. درآمد کشور از گردشگری و خدمات مشابه دیگر بسیار قابل توجه است. در راستای توسعه صنعت گردشگری پروژه‌های بزرگی در امارات متحده عربی اجرا شده است، در این زمینه می‌توان به این موضوع اشاره کرد که در دومی بزرگ‌ترین پیست اسکی داخل سالن جهان ساخته شده است. هوانوردی نیز در امارات متحده عربی توسعه چشمگیری داشته است به طوری که براساس آمارهای رسمی تا کنون در این کشور حدود ۶۰ میلیارد دلار در چندین پروژه توسعه فرودگاه‌ها، خرید و اجاره هواپیماهای مدرن و نیز راه‌اندازی خطوط هوایی جدید سرمایه‌گذاری شده است که سهم دومی در این زمینه بیشتر از چهل میلیارد دلار بوده است. تنها «امارات ایرلاین» شرکت هوایی متعلق به امارات متحده عربی در سال ۲۰۰۴ با صرف ۹ میلیارد و ۷۰۰ میلیون دلار ۴۲ هواپیمای بوئینگ ۷۷۷ را به خدمت گرفته و در مجموع دارای سرمایه‌ای بالغ بر ۳۶ میلیارد دلار بوده است. یکی از کارشناسان اقتصادی چنین اظهار داشته که فرودگاه بین‌المللی دومی پررونق‌ترین فرودگاه در میان کشورهای عربی است و در سال ۲۰۰۴ سه و نیم میلیون مسافر از این فرودگاه استفاده کرده‌اند. قرار است که تا سال ۲۰۱۲ این رقم به ۷۰ میلیون نفر برسد. همچنین قرار است با راه‌اندازی یک فرودگاه عظیم دیگر در منطقه «جبل علی» ظرفیت نهایی به رقمی بیشتر از صد میلیون مسافر در سال برسد که این بی‌نظیر خواهد بود. البته انتقاداتی هم از این وضعیت سیاسی و اقتصادی امارات متحده عربی شده که نباید آنها را نادیده گرفت. در امارات متحده عربی مردم در تعیین زمامداران نقش شایان توجهی ایفا نمی‌کنند و آزادی‌های مردم رعایت نشده و در زمینه اقتصادی هم حقوق کارگران به گستردگی نقض می‌شود. آمار رشد اقتصادی دومی ممکن است در آینده از جهاتی صدمه ببیند. در یکی از منابع در این خصوص چنین آمده است:

«بحران اقتصادی غرب که نشأت گرفته از بحران مسکن در امریکاست، اکنون وارد

کشورهای عربی که تعاملات گسترده‌ای با نظام مالی امریکا دارند شده است که در این میان بیشترین خسارت به بازار املاک و مستغلات این منطقه به‌خصوص شیخ‌نشین دوبی وارد آمده است. «سیرنزولی بازار املاک در دوبی بسیاری از سرمایه‌گذاران خارجی را از سرمایه‌گذاری بیشتر در این بازار منصرف کرده که این امر تعلیق بسیاری از پروژه‌های عظیم ساخت و سازی را به همراه داشته است.»^(۳)

گزارش‌ها حاکی است هم‌اکنون عملیات احداث پروژه ۶۰ میلیارد دلاری «عجمان سیتی» به دلیل مشکلات اعتباری به تعویق افتاده که این امر به بسیاری از سرمایه‌گذاران این پروژه که اغلب از کشورهای ایران، هند، روسیه، عربستان سعودی و لبنان هستند خسارت وارد خواهد کرد. گفتنی است بسیاری از متخصصان حوزه اقتصاد معتقدند از آنجا که بخش اعظم رونق اقتصادی امارات به‌خصوص در شیخ‌نشین دوبی به بازار ۶ ساله املاک این منطقه وابسته است، رکود بازار مسکن می‌تواند پیام‌آور وخامت اوضاع اقتصادی امارات در سال‌های آتی باشد. البته افت اقتصادی امارات متحده عربی به بخش‌های اقتصادی دیگر این کشور من جمله توریسم هم سرایت کرده است. اما در عین حال کماکان این کشور رونق اقتصادی خود را حفظ نموده و به نظر می‌آید که در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی و اتخاذ سیاست‌های مثبت از سوی دولت در این زمینه مشکل چندان بزرگی وجود ندارد و می‌تواند در آینده هم کماکان محلی امن برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی باشد.

ویژگی‌های خاص اقتصادی امارات متحده عربی

از لحاظ اقتصادی امارات متحده عربی به موضوعات خاص و در خور توجهی توجه داشته است و در این زمینه مهم‌ترین عامل همانا تلاشی است که در زمینه افزایش درصد رشد اقتصادی صورت گرفته است، البته باید دید که دقیقاً با قضیه مذکور چگونه برخورد شده است. در یکی از منابع در خصوص این موضوع که امارات متحده عربی اخیراً چگونه جهت افزایش رونق اقتصادی خود اقدام نموده است آمده است که:

«وزیر امور اقتصادی امارات متحده عربی به تازگی سعی بیشتری داشته تا همکاری‌های اقتصادی و تجاری کشور را با چند کشور خارجی افزایش دهد و در این زمینه هم سعی شده است تا قراردادهای تجاری با کشورهایی که از لحاظ استراتژیکی مهم هستند و جزء مهم‌ترین بلوک‌های اقتصادی جهان هستند منعقد گردد. جهت تحکیم همکاری‌ها با کشورهای خارجی وزیر امور اقتصادی امارات «شیخ لوبنا بن خالد القاسمی» از امریکا، چین، ژاپن، کره جنوبی، هندوستان، فرانسه، بلژیک، بریتانیا، عربستان سعودی، لیبی و چند کشور دیگر دیدن کرده است. در سفری که وزیر امور اقتصادی امارات به امریکا داشتند با مقامات امریکایی در مورد راهکارهای توسعه همکاری‌های اقتصادی و افزایش درصد سرمایه‌گذاری خارجی در کشور گفتگو نمودند. «دال قاسمی»، با مقامات اتحادیه اروپا، بریتانیا و فرانسه هم گفتگو نمود و در این زمینه سعی نمود تا به تقویت روابط اقتصادی و تجاری و افزایش نرخ سرمایه‌گذاری بین اتحادیه اروپا و امارات متحده عربی کمک نماید.»^(۴)

گام‌هایی که امارات متحده عربی در زمینه توسعه همکاری‌ها با کشورهای مهم و بزرگ اقتصادی برداشته نتایج درخور توجهی داشته است. طبق گزارش وزارت امور اقتصادی امارات متحده عربی در سال ۲۰۰۶ سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی ۱۰/۸ درصد رشد داشت که معادل ۶۸/۶۳ میلیارد درهم بود در حالی که در سال قبلی، رقم مذکور ۶۱/۱۱ میلیارد درهم بود. صندوق بین‌المللی پول هم گزارش داده است که امارات متحده عربی در میان کشورهای عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی مقام اول را دارد و در جهان هم این کشور در زمینه اقتصادی کارکرد خوبی داشته و بیست و دومین کشور معتبر جهان از لحاظ اقتصادی می‌باشد. صندوق بین‌المللی پول کارکرد اقتصادی امارات متحده عربی را تحسین کرده و گزارش داده است که در سال ۲۰۰۶ رشد اقتصادی این کشور ۹/۴ درصد بوده که یکی از بالاترین درصدهای رشد اقتصادی در جهان به حساب می‌آید.^(۵)

البته امارات متحده عربی باید مراحل طی می‌کرد تا بتواند امروزه از لحاظ

اقتصادی وضعیت بهتری در مقایسه با گذشته داشته باشد. امارات متحده عربی در سال ۱۹۷۱ به صورت کشوری فدرال تأسیس شد. کشورهای امیرنشین ابوظبی، دوبی، شارجه، عجمان، ام‌القوین، فجیره و رأس الخیمه کشورهای عضو امارات متحده عربی هستند و شورای عالی فدراسیون کشور بر کار کشورهای عضو این اتحادیه نظارت می‌کند. در سال ۱۹۹۶ امارات متحده عربی عضو سازمان تجارت جهانی شد. از لحاظ قانون تجاری شرکت‌ها و قانون آژانس‌های تجاری در زمینه سرمایه‌گذاران خارجی در کشور مربوط می‌شوند. طبق قانون آژانس‌های تجاری که در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی مهم‌ترین قانون به حساب می‌آید فعالیت‌های مربوط به توزیع و واردات باید تنها از سوی آژانس‌های امارات متحده عربی صورت بگیرد، البته بخش عمده‌ای از تجارت کشور در مناطق آزاد تجاری صورت می‌گیرد و در این مناطق سرمایه‌گذاران خارجی از حق مالکیت ۱۰۰ درصد برخوردار بوده، از پرداخت مالیات معاف هستند و مقررات داخلی که در مورد مالکیت، استخدام شهروندان آژانس‌های فعال در کشور و پروانه کسب و کار وجود دارد شامل آنها نمی‌شود.

در عین حال امارات متحده عربی برای رسیدن به موقعیت اقتصادی بهتر در زمینه همکاری با کشورهای هم‌جوار هم‌ساعی بوده و بدین سان توانسته است به موقعیت خود بهبود بخشد. امارات متحده عضو شورای همکاری کشورهای عربی خلیج فارس می‌باشد و شورای مذکور از توانایی‌های بالایی برخوردار است و درباره وضعیت شورای همکاری کشورهای عربی خلیج فارس در یکی از منابع چنین آمده:

«در طی دهه اخیر اعضای شورای همکاری کشورهای عربی خلیج فارس بحرین، کویت، عمان، قطر، عربستان سعودی و امارات متحده عربی دستخوش تغییرات اجتماعی و اقتصادی بی‌سابقه‌ای شده‌اند. منابع مالی که از طریق فروش نفت به دست آمده است صرف نوسازی زیرساخت، افزایش میزان استخدام و بهبود شاخص‌های اجتماعی شده است و این در حالی است که این کشورها توانسته‌اند ذخیره اقتصادی خود را افزایش داده، نسبتاً بدهی خارجی کمی دارند و کمک‌های اقتصادی مهمی به

کشورهای فقیر نموده‌اند. طی سالهای ۱۹۸۰ تا ۲۰۰۰ امید به زندگی در کشورهای عضو شورای همکاری کشورهای عربی خلیج فارس تقریباً ۱۰ سال افزایش یافت و به ۷۴ سال رسید و درصد افراد باسواد هم ۲۰ درصد افزایش یافت و در طول سال‌های مذکور ۸۰ درصد بود.^(۶)

شورای همکاری کشورهای عربی خلیج فارس توانسته است به رشد اقتصادی کشورهای عضو کمک نموده و اقدامات شورای مذکور جهت ایجاد تغییر در ساختار اقتصادی کشورهای عضو باعث شده است که سطح تولیدات غیرنفتی افزایش پیدا کند. سیاست مالی دولت باعث ثبات نرخ ارز و مهار تورم شده در حالی که سیاست مالیاتی آن هم طوری طراحی و اجرا شده است که به صورت عمده‌ای دستیابی به هدف‌های اقتصادی دیگر همچون رشد اقتصادی، استخدام و تساوی حقوق یاری می‌رساند. البته به علت اتکاء دولت به درآمدهای نفتی، سیاست مالیاتی دولت چندان هم مفید و مؤثر واقع نشده و در همین حال هم افزایش درصد دستمزد و در چند مورد پرداخت نسبتاً زیاد وام‌های داخلی تأثیر منفی بر سیاست مالیاتی دولت گذاشته است. باید به این نکته هم توجه داشت که کشورهای عضو شورا دارای نظام رفاهی نسبتاً بزرگ و گسترده‌ای هستند. به علت این که شورا هنوز نتوانسته است که مشکلات اقتصادی خود را کاملاً رفع کند باید اصلاحاتی در زمینه مذکور صورت گیرد که این قضیه هم با موضوع سرمایه‌گذاری خارجی در کشور مرتبط می‌باشد. ما در اینجا قصد نداریم که جزئیات مربوط به اصلاحاتی که در زمینه اقتصادی باید در کشورهای عضو شورا صورت پذیرد را بررسی کنیم اما لازم است که درباره اصلاحات مربوط به سرمایه‌گذاری خارجی بحث کنیم تا معلوم و مشخص گردد که در آینده و با توجه به تلاش‌های دولت، چگونه وضعیت سرمایه‌گذاری خارجی در امارات متحده عربی بهبود خواهد یافت. سرمایه‌گذاری خارجی زمانی افزایش خواهد یافت که نظام رقابتی اقتصادی در امارات متحده عربی به صورت واقعی و قابل لمس شکل بگیرد و در این مورد در یکی از منابع چنین آمده است:

«باید بخش خصوصی در شورای همکاری کشورهای عربی خلیج فارس فعال‌تر گردد و این موضوع هم به افزایش درصد سرمایه‌گذاری خارجی ربط دارد. باید موانعی که بر سر راه سرمایه‌گذاری خارجی وجود دارد رفع شود. آزادسازی سرمایه‌گذاری خارجی باید شامل سه مورد به خصوص شود: ۱. مقررات و ضوابط تبعیض‌آمیز که در مورد جریان سرمایه‌گذاری خارجی اجرا می‌شود. ۲. سطح و میزان سرمایه‌گذاری سرمایه‌داران خارجی و داخلی باید مشخص شود. به‌عنوان مثال در زمینه مالیاتی که از سرمایه‌داران اخذ می‌شود. ۳. باید کشورهای عضو بازار سرمایه از وضع عقب‌مانده‌ای که در حال حاضر دارد رهایی یابد. هم در سطح ملی و هم در سطح منطقه‌ای باید کارآیی نظام مالی بهبود یابد تا از این طریق بخش خصوصی بتواند در زمینه خدماتی و اعتباری به طرز آسان‌تری به اهداف مورد نظر خود دست یابد. در این زمینه باید بازارهای مالی نظم بیشتری پیدا کند و باید کار آنها به صورت دقیق‌تری تحت نظارت قرار بگیرد. بدین سان نظام مالی کشور آزادانه‌تر عمل نموده و رونق بیشتری خواهد یافت.»^(۷)

البته امارات متحده عربی به‌عنوان یکی از اعضای شورا در زمینه آزادسازی بازار سرمایه‌گذاری خارجی و داخلی گام‌هایی برداشته است اما کماکان باید در این زمینه تلاش بیشتری به خرج دهد تا با رفع موانع موجود بر سر راه سرمایه‌گذاری از لحاظ اقتصادی وضعیت مناسب‌تری پیدا کند. سرمایه‌گذاری خارجی کماکان با مشکلاتی که توسط دولت و بخش خصوصی امارات متحده عربی به‌وجود آمده‌اند دست و پنجه نرم می‌کند و باید آنها در قالب یک نظام رقابتی و آزاد اقتصادی فعالیت نمایند تا بتوانند به منافع خود آسان‌تر از گذشته دست پیدا کنند. در همین حال عضویت امارات متحده عربی در شورای مذکور به موقعیت این کشور از لحاظ اقتصادی بهبود بخشیده است. ادغام کشورهای عضو شورا با جدیت تمام دنبال می‌شود و به‌عنوان مثال موانعی که بر سر راه انتقال آزادانه کالا، خدمات، نیروی کار ملی و سرمایه وجود داشته تا حد زیادی از میان برداشته شده است.

باید به این موضوع هم توجه داشت که امارات متحده عربی جهت رسیدن به موقعیت بهتر اقتصادی و ایجاد تغییراتی در ساختار قدیمی و فرسوده اقتصادی کشور از سرمایه‌گذاری خارجی استفاده نموده است و در این زمینه به سرمایه‌داران خارجی اجازه داده است که در عرصه‌هایی چون ارتباطات و خرید و فروش ملک فعالیت داشته باشند. به‌عنوان مثال در دوبی سرمایه‌داران خارجی در زمینه معامله ملک بسیار فعال بوده و مقامات دولتی هم به وسیله از میان برداشتن مشکلاتی که بر سر راه سرمایه‌داران خارجی در این زمینه وجود داشته است امکاناتی را به وجود آورده‌اند که باعث شده است تا درصد سرمایه‌گذاری خارجی در این بخش اقتصادی امیرنشین مذکور افزایش یابد. در دوبی به تازگی شهری به نام شهر ورزش تأسیس گردیده است که در نوع خود در جهان معروفیتی کسب کرده است و در ساخت این شهر هم سرمایه‌گذاران خارجی سهمی داشته‌اند. شهر ورزش دوبی دارای امکانات ورزشی و تفریحی وسیعی است و سرمایه‌داران و اتباع خارجی در به وجود آوردن این امکانات با مقامات دولتی دوبی همکاری نموده‌اند.

بررسی سیاست‌های دولت امارات متحده عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی

سرمایه‌گذاری خارجی در امارات متحده عربی تحت تأثیر قوانین فدرال و قوانین امیرنشین‌های کشور قرار گرفته است. در سطح فدرال قوانین سختی در مورد سرمایه‌گذاری خارجی اجرا می‌شود.

تا چند سال پیش طبق قانون فدرال قوانین سختی در مورد سرمایه‌گذاری خارجی اجرا می‌شود. تا چند سال پیش طبق قانون فدرال امارات متحده عربی حداقل ۵۱ درصد از دارایی‌های شرکت‌های خارجی باید به شهروندان کشور تعلق می‌گرفت، البته در سال‌های اخیر قوانین فدرال کشور قدری ساده‌تر شده و صورت خوشایندتری به خود گرفته‌اند. مهم‌ترین تغییر مثبتی که در قوانین مذکور صورت گرفته است باعث

شده است تا شهروندان کشورهای دیگری که عضو شورای همکاری کشورهای عربی خلیج فارس هستند در زمینه سرمایه‌گذاری در کشور آزادی عمل بیشتری داشته باشند. اما در سطح امارت‌نشین‌ها سرمایه‌داران خارجی فرصت بیشتری دارند تا در کشور سرمایه‌گذاری کنند و در واقع دولت‌های محلی با در نظر گرفتن پارامترهایی که تنظیم نموده و به اجرا گذاشته‌اند مشوق سرمایه‌گذاری خارجی هستند. چنان‌که اشاره شد ایجاد مناطق آزاد تجاری که در سال‌های اخیر تعداد آنها افزایش یافته است نشان دهنده نگاه مثبتی است که امارت‌نشین‌ها به موضوع جذب سرمایه‌گذاری خارجی دارند و در این مناطق تجار خارجی جهت افزایش سوددهی سرمایه‌گذاری خود گامی برمی‌دارند.

البته سیاست بخصوصی که دولت امارات متحده عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی اجرا نموده است در قالب سیاست خارجی این کشور معنا و مفهوم خاص خود را پیدا می‌کند.

به‌طور کلی امارات متحده عربی به دنبال افزایش همکای‌ها و رسیدن به تفاهم بیشتر با کشورهای دیگر است و از این رو از درگیری با کشورهای دیگر اجتناب جسته و برخورد ملایمی با موضوعات خاصی که در عرصه بین‌المللی مطرح هستند داشته است. شیخ «عبدالله بن زاید ال‌نحیان» وزیر امور خارجه امارات متحده عربی در یکی از بیانات رسمی خود در سال ۲۰۰۶ به جهت‌گیری سیاست خارجی کشور در عرصه بین‌المللی اشاره نموده و اظهار داشت:

«امارات متحده عربی که با شورای همکاری کشورهای عربی خلیج فارس و اتحادیه عرب همکاری نزدیکی دارد از تلاش‌های دیپلماتیک و میانجیگری‌هایی که جهت مهار تنش‌ها و درگیری‌های موجود در خاورمیانه صورت می‌گیرد حمایت نموده و بر این موضوع تأکید دارد که اختلافات باید به نحو صلح‌آمیز و تقویت ضوابط و مقرراتی که براساس اصل احترام به حاکمیت کشورها و حفظ تمامیت ارضی و عدم مداخله در امور داخلی آنها اجرا می‌شود حل و فصل گردد و در این رهگذر تمامی

کشورها به طور مشترک مسئولیت حفظ صلح و ثبات و امنیت جهانی را به عهده دارند.^(۸)

اگرچه امارات متحده عربی به علت اختلافاتی که با ایران و کشورهای دیگر چون اسرائیل دارد قادر نیست که به تمامی اهداف مورد نظر خود در عرصه بین‌المللی جامعه عمل بپوشاند اما تأکیدی که بر موضوعاتی چون ایجاد امنیت و ثبات در جهان دارد باعث شده است تا زمینه برای ایجاد همکاری نزدیک‌تر با سرمایه‌داران خارجی هموار گردد و به همین جهت میزان سرمایه‌گذاری خارجی در کشور افزایش یافته است.

البته این موضوع هم موضوعی قابل توجه است که بحران اقتصادی اخیر دنیا به مساعی دولت امارت متحده عربی جهت جذب هرچه بیشتر سرمایه‌گذاری خارجی آسیب رسانده است. در سال ۱۳۸۷ دولت امارات متحده عربی به دلیل کمبودهای اقتصادی در دستوری به همه شرکت‌های تابعه و دولتی این کشور خواهان تعدیل نیرو و یا بستن قراردادهایی با هزینه بسیار کم با کارمندان شد تا در صورت تمکین نکردن کارگران و کارمندان برای دریافت مبلغ پایین‌تر به سرعت از خاک این کشور اخراج شوند. این دستور مقامات اماراتی تنها شامل نیروی کار خارجی می‌شد و نیروهای بومی این کشور شامل قانون مذکور نمی‌شدند. این در حالی است که سقف دستور برای قراردادهای کاری برای نیروی کار خارجی دست کم نصف میزان دریافت کنونی آنها بود. این بحران امارات و به‌ویژه منطقه اقتصادی امیرنشین دبی را از لحاظ اقتصادی و مالی تحت تأثیر قرار داده است و معاملات مسکن و خودرو و حتی صنعت گردش‌گری در کشور نیز دچار اختلال شده است. جهت جلوگیری از تشدید بحران اقتصادی در کشور مقامات امارات متحده عربی از راهکارهای جدیدی هم جهت سامان بخشیدن به بازار بورس استفاده می‌کنند تا بازار مذکور دچار بی‌ثباتی نشود.

پیامدهای ناشی از اجرای سیاست‌های دولت امارات متحده عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی چنان‌که اشاره شد سیاست‌های دولت امارات متحده عربی در

زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی تا حدی موفقیت آمیز بوده و کلاً این سیاست‌ها به نحو مناسب و خوبی اجرا شده که از لحاظ اقتصادی به نفع کشور بوده است و در نتیجه در صدد رشد اقتصادی افزایش یافته است. البته در این بین این موضوع هم جلب نظر می‌کند که امیرنشین دومی در مقایسه با امیرنشین‌های دیگر امارات متحده عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی موفق‌تر بوده و از میان بخش‌های مختلف اقتصادی کشور بخش بانکداری و مالی درصد بیشتری از سرمایه‌گذاری خارجی را جذب نموده است. در مقیاسی بزرگ‌تر درصد سرمایه‌گذاری خارجی در امارات متحده عربی در مقایسه با کشورهای دیگری که در این زمینه فعالیت دارند چندان هم در خور توجه نیست و از آنجا که به صورت مناسبی رشد نموده و جهت افزایش درصد رشد اقتصادی کشور مفید و ارزشمند بوده لذا سیاست‌های دولت در زمینه مذکور خوب و باارزش به شمار می‌آید و لیکن باید در آینده دولت با استفاده از راه‌کارهای بهتر جهت افزایش درصد سرمایه‌گذاری خارجی تلاش نماید. به‌عنوان مثال دولت می‌تواند قوانین ساده‌تری را در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی اجرا نماید و به‌طور مساوی از سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی حمایت نماید. از لحاظ اقتصادی علاوه بر اینکه درصد بالای رشد اقتصادی امارات متحده عربی به توزیع مناسب درآمدها در کشور کمک کرده این قضیه باعث شده است تا اعتبار این کشور در صحنه بین‌المللی هم بهبود یابد. در یکی از منابع در مورد موضوع اخیر چنین آمده:

«ظرف سه دهه گذشته امارات متحده عربی کشوری نمونه در خاورمیانه از لحاظ توجهی که به تجددگرایی و پیشرفت روزافزون دارد به حساب می‌آید. از موقعی که امارات متحده عربی به‌عنوان کشوری مستقل شکل گرفت تا کنون این کشور به دلیل توسعه قابل توجهی که داشته توانسته است خود را به‌عنوان کشوری در منطقه که مرکز توریسم و فعالیت‌های اقتصادی و تجاری است مطرح سازد. تولید ناخالص کشور رشد نموده و حدوداً ۷۱ میلیارد دلار است و این قضیه هم باعث شده تا امارات متحده عربی مقام دوم را از لحاظ اقتصادی در شورای همکاری کشورهای عربی خلیج فارس پیدا

کند، از لحاظ درآمد سرانه هم این کشور در دنیا مقام چهارم و در شورای مذکور مقام اول را دارد.»^(۹)

اما از لحاظ سیاسی روند رو به رشد سرمایه‌گذاری خارجی در امارات متحده عربی با محدودیت‌هایی روبرو است. از جمله این که ملت - از جمله سرمایه‌داران و کارگران - قادر نیستند بر طراحی و اجرای سیاست‌های دولت تأثیر قابل توجهی بر جای بگذارند، زیرا آزادی‌های مشروع آنها سلب شده و حکمرانان مملکت به صورت آمرانه سعی در اداره کشور دارند. روند فعلی سیاسی در امارات متحده عربی باعث ایجاد تنش و بروز اختلافاتی بین ملت و سیاست‌مداران و حکمرانان مملکت شده و اجازه نمی‌دهد که فعالیت‌های اقتصادی و روند روبه رشد سرمایه‌گذاری خارجی در فضایی آرام و امن صورت دلبذیری پیدا کند.

دست‌آورد

در این کار تحقیقاتی ما نشان داده‌ایم که امارات متحده عربی در زمینه جذب سرمایه‌گذاران خارجی به نحو مناسبی گام برداشته اما باید در آینده با به کارگیری راهکارهای بهتر در صد سرمایه‌گذاری خارجی در کشور افزایش بیشتری پیدا کند تا در صد رشد اقتصادی بالاتر رفته و بهبود یابد. ما جزئیات مربوط به قضیه‌ای که در این مقاله بررسی شده را هم بررسی نمودیم و به‌عنوان مثال در مورد پیامدهای ناشی از روند روبه رشد سرمایه‌گذاری خارجی به این موضوع اشاره شد که از لحاظ سیاسی و از لحاظ آزادی‌های مدنی باید تغییرات مثبتی در کشور رخ دهد تا فضای موجود توانایی بیشتری برای تندتر شدن روند فعلی بهبود اقتصادی داشته باشد. البته امارات متحده عربی با توجه به سیاست‌هایی که دولت در عرصه اقتصادی و در زمینه جذب سرمایه‌گذاری خارجی اجرا نموده موقعیت بهتری در مقایسه با گذشته پیدا کرده است. نزدیک‌تر شدن این کشور به کشورهای که از لحاظ اقتصادی، تکنولوژیکی و علمی در جهان عصر حاضر مهم به حساب می‌آیند به علاوه فاکتورهای دیگر همگی دست به

دست هم داده و موجب بالارفتن سطح درآمدها در شاخص‌های دیگر مربوطه شده است و قطعاً در آینده هم چنانچه سیاست‌های دولت از جهاتی که ما در این نوشته به آنها اشاره نموده‌ایم بهبود یابد آینده اقتصادی مملکت بیش از پیش صورت خوشایندتری به خود خواهد گرفت. ❖

پی نوشت‌ها:

1. Robert Gilpin, *The Political Economy of International Relation*, Princeton: Princeton University Press, 1987.
2. “Country Profile: United Arab Emirates” Cited in <http://www.yourbusinessmagazine.com>, 11/03/2009, p.2.
3. Cited in <http://afteb.ir>, 16/02/2009, p.10.
4. “Emirates GDP up/6.48%” Cited in <http://www.uae.com> in Teralt.com, 11/02/2004, p.1.
5. *Ibid*, p.2.
6. “Gcc Countries: from oil Dependence To Diversification” Cited in <http://www.imf.org>, 22/02/2009, p.1.
7. *Ibid*, p.9.
8. “Statement by H.H. Sheikh Abdullah Bin Zayed Al Nahyn”, Cited in <http://www.un.org>, 21/02/2009, p.2.
9. “Emirates Unlimited” Cited in <http://www.fdimagazine.com>, 10/02/2009, p.10.